XXXIII. évf. Cluj-Kolozsvár, 1923. Május 5. szám.

Unitárius Közlöny

A VALLÁSOS ES ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE KIADJA A DÁVID FERENCZ EGYLET.

Főszerkesztő: Dr. BOROS GYÖRGY | Szerkesztő: PAP DOMOKOS

Előfizetési ár: Egész évre 20 L. Magyarországra: 26 L. Egyes szám ára 3 L. Akik a 20 L.-t egy összegben előre befizetik, a Dávid Ferencz-Egylet rendes tagjainak tekintetnek. Örökös alapitói-díj 100 L. Minden pénz Gálfi Lőrincz egyleti pénztároshoz küldendő Clujra (Kolozsvárra.)

Készülődés a jövőre.

Évek alatt hangzott a szó széltében hosszában, hogy egyházunkat reformálni kell. Voltak akik vérmes reményeket fűztek a reformhoz, mert gondolták hogy ha a tanácskozásban és a törvényhozásban minél többen résztvesznek, annál jobb lesz a törvény és pezsgőbb az élet. Abban minden jó unitárius egyetértett, hogy csekély számunk azt parancsolja, hogy mindenki ott álljon vagy a sorompónál, vagy a kormányrudnál, vagy a kazán mellett, mert különben az egyház hajója nem tud haladni még a sima tengeren sem, hát a viharos hullámok között!

De sokan s talán az ifjabbak, azt hitték, hogy a törvényekben és az egyház szervezetében van a hiba, mert hiba van, hiszen ha nem volna, akkor nem hangoztatnák mindenhol, hogy változtatni kell a régin s meg kell teremteni az újat.

Április 5—7. napja egyházunk életében nevezetes időszak lesz. Ezt ma bátorsággal megállapithatjuk, mert egyházi embereink vidékről is igen szép számmal — 23-an — fölvonultak Kolozsvárra s résztvettek három hosszu nap tanácskozásaiban, a kolozsváriakkal együtt 45-50-en.

Minden jelenlevő megállapithatta, hogy a komoly gondolkozás, az egyházias szellem a mai idők követelményeinek megfelel. De azzal is tisztába jött mindenki, hogy más fundamentum nem vethető, mint amely egyszer vettetett.

Élvezettel hallgattuk végig az előadókat és felszólalókat, mert láttuk, hogy mindenik a dolgok mélyére akar nyulni. A tanácskozás az egyházközség szervezetével kezdődött.

Számos igen értékes fölszólalás történt. Nyilvánosan is megerősödést nyert az, ami eddig is tény volt, hogy az egyházközségek élete, jó kormányzása, helyes közszelleme mutatja az egész egyház értékét és életrevalóságát. A lelkész a gyülekezet lelke, de tagokra

van szüksége, akik a lelkéből vett erővel tovább dolgozzanak. A mi földmivelő embereinket jó egyházias érzés vezeti. Ők szeretik egyszerü unitárius vallásunkat, mert lelki szükségeiket kielégiti, erkölcsi bátorságukat fokozza. Igen életbevágó javaslata az értekezletnek, hogy a Főtanácsba felerészét a tanácsosoknak a gyülekezetek válasszák.

Az egyházkör mai szervezetében megfelelőnek mutatkozik, de kivánatos, hogy legyen egyházköri tanács a köri tisztviselőkből, hogy a fontos és életbevágó kérdéseket megvitassák és az őrszem szerepét végezzék.

Az E. Képviselő és Főtanács reformjára leginkább gondolt mindenki, de a végén is meggyőződtünk, hogy „a mai szervezet megbontása a legnagyobb bűn volna“ az előadó dr. Tóth György meghatározása szerint. Ezt a kemény tételt lehetne magyarázni, de annak, akinek szüksége van magyarázatra, már csak azért is fölösleges, mert nem gondolkozik, aki pedig megérti és megérezi, az nem szorul magyarázatra. Ilyennek tartjuk az unitáriusok nagy többségét. A javaslatnak ellenzője alig akadt annál is inkább, mivel az egyházkörök mindenikének lesz képviselője benne, azonkivül csak 15 lesz a választott tag az eddigi 27 helyett. Egy észrevételt figyelembe ajánlunk: ha a körök helyeslik, hogy az E. K. Tanácsban képviselőjük legyen, gondoskodjanak arról is, hogy megjelenhessen a gyüléseken.

Az E. Főtanács (Zsinat) szervezését vezető gondolat az volt, hogy az egyházközségeknek választás utján minél több szerep jusson. A bizottság kimondotta, jó lesz, ha a főtanácsi tagok felerészét az egyházközségek választják. Nagy figyelmet ébresztett azonban dr. Ferencz Józsefnek az a megjegyzése, hogy a képviseleti rendszer tökéletlen és hibásnak bizonyult sok esetben. Erre már az országgyülési választásoknál is rájöttek, miután a választások alatt igen nagy visszaélések történnek. Az is elhangzott, hogy népünket jobban bele kell nevelni az egyházi életbe és a gyülekezet kormányzásába, mielőtt a törvényhozó testületbe kerülnének.

Az összegyült egyházi és világi férfiak elméjére nehéz teherként sulyosodott a most és mindennap mutatkozó létfenntartás kérdése. A hiveknek régóta nem volt olyan nagy alkalmuk az egyházhoz és valláshoz ragaszkodás bebizonyitására. A hitért és az ifjuság neveléséért mindig kellett áldozni. Itt a próba, az igazi nagy próba. Most megfogtok méretni és jaj azoknak, akik könnyünek találtatnak.

Uj és még szokatlan szó a „misszió.“ Idővel megértjük s lassanként rájövünk, hogy mindenki felelős vallásáért, fennmaradásáért és terjedéséért. Idézzük Brassait, ki a Dávid Ferenc-Egyletet erősitni akarván, azt tanácsolta: mindenki gyűjtsön még egy tagot.

Ezt csak alkalmazni kell a hitéletben s azonnal megindul a misszió. Nem volna rossz példa az sem, amit a még kicsiny, de serény felekezetek világi papjai mutatnak.

Az iskolai kérdések fölött lehetne elmélkedni, de a bizottság jónak látta ezidő szerint várakozó állást foglalni el.

A pénzügyi dolgok igen élénk megbeszélést idéztek elő a nagy gonddal készült előadói terv körül. Ezekről még sokszor fog szó esni.

A leányotthon, theológia, énekeskönyv, fegyelmezés, nyomda, a felsőbb iskolai oktatás, ifjuságunk elhelyezése, a szórványügy s a mit jóval előbb kellett volna emlitenünk, a generalis és az esperesi vizitáció olyan tárgyak, amelyek mindig velünk lesznek s mindig gondot fognak adni.

Annyi azonban bizonyos, hogy az a három nap, melyet együtt töltött 50 unitárius férfi, a lelki egyensuly helyreállitására, a bizalom és a közös szent ügyek iránti lelkesedés fokozására igen jótékonyan hatott.

A kolozsvári kollégium ünnepel.

— Egy gondnok és négy tanár beiktatása. —

A háboru elszólitotta tanárainkat a harctérre. Azután egyéb volt a baj. Uj tanáraink rendre fölszaporodtak. Az 1922. évi Főtanács betöltötte az egyik felügyelő-gondnoki széket. Eljött az idő arra is, hogy az intézet régi szokása szerint az uj tanárokat beiktassák.

Április 14-én volt a meghatóan szép ünnep kollégiumunk disztermében. Ferencz József püspök ur egy visszatekintő és főpásztori oktató beszéddel nyitotta meg. Dr. Szentiványi József kollégiumi felügyelő-gondnok talpraesett szép és sokat igérő beszéddel köszöntött be magasztos állásába. Szép tehetsége és nemes elhatározása biztositja munkássága sikerét, de figyelmeztetett a birtokosságot most fenyegető veszedelem lesujtó következményére is.

Pap Domokos tanár, lapunk buzgó szerkesztője, nagyon szerencsésen választott tárgyával: „Egy epizód a kollégium történetéből“ élénk érdeklődést és nagy elismerést vivott ki annál is inkább, mert rámutatott kollégiumunk életének igen érdekes részletére, a XVII-ik száz végére és a XVIII-ik elejére. A históriát aktuálissá tette azzal, hogy ismertette egy Paget nevü konstantinápolyi angol nagykövetnek Kolozsvárt időzését és egyik tanulónak, Dimén Pálnak hozzá intézett ékes latin versének még ékesebb forditását.

Gálfi Zsigmond a görög világ egyik jelesét, Euripidest mint a vallásos eszmék hirdetőjét mutatta be a Kr. előtti utolsó századból. A tudományos készültséggel irt értekezésből ujból láttuk, hogy az ifju tanár nagy szakképzettséggel van fölszerelve.

Dr. Gelei József volt egyetemi magántanár már ismeretes mint kiváló szaktudós a biologia uj birodalmában. „A mi igazi tragé-

diánk“ cim alatt sok tudományos megfigyelést tárt föl és egyben hasznos utmutatást adott az ember harmonikus életének szükségéről, mert az emberi test sok ezer tagja várja és elvárja, hogy mindeniknek munkát adjon, mert különben elsatnyul, elgyengül egyik rész, tuitengésbe megy a másik. De nagyon hangsulyozta, hogy az izgató szerek (szeszek és dohány) használatától óvakodjék mindenki, a ki szereti a szép és egészséges életet.

Vass Domokos tanárban egy teljesen bevégzett, gyakorlatilag kiképzett, tudományában tájékozott tanitványa mutatkozott be néhai dr. Brassainak. A fizika törvényeiről egészen tudományos szakértekezést tartott, melyből a hallgatóság meggyőződhetett, hogy a mathematika és fizika nehéz és bonyolult, de mindig logikus sokféle ágaiban egészen otthonos. Hire megelőzte, hogy kitünő tanitó és szerencsés paedagogus.

Ilyen uj gárdára büszke lehetne bármely intézet. Örömmel fogadta kartársakul dr. Gál Kelemen igazgató magvas és lelkes beszédében, melyben oktatói és nevelői munkára hivta föl. Csifó Salamon lelkesen üdvözölte a Theol. Akadémia nevében, Nagy Lajos a kereszturi főgymnasium és Vári Albert a lelkészkör és Unitárius Irod. Társaság nevében. A püspök ur zárta be az ünnepélyes bemutatkozást.

Dr. Szentiványi gondnok izletes ebéddel tisztelte meg a tanári és tanitói testületet. Jó hangulatban és értékes beszédekben bővölködött a társaság. **Tudósitó.**

Az ifjuság dolgozik.

Az ifjuság részt vesz az egyházi munkában, ha alkalmat adunk rá. Egyik egyházközségben a háboru alatt egy 17 éves ifju embert tettek egyházfivá. Némelyek kifogást emeltek ez ellen, mert ilyen korban még nem tartják elég komolynak és megfontoltnak az embert. Mi csak kettőt szerettünk volna tudni: azt, hogy az az ifju ember mivel érdemelte meg a kitüntető megbizást és azt, hogy jól elvégezte-e a dolgot. Ha az utóbbinak megfelelt, akkor az elsőt nem is kérdezzük, hanem azt mondjuk: ifju emberek föl az orgona mellé és töltsétek be a templomot szép és rendes énekkel. Ifju emberek, ti a harctéren megállottátok a helyeteket, tudjátok meg, hogy a templomban is, a faluban is akkor mennek jól a dolgok, ha ti mindenütt ott vagytok, kiveszitek részeteket és megtartjátok a szép rendet. Tiétek a jövő.

Leányainknak konfirmációi ajándékul legszebb, legállandóbb és leghálásabb tárgy az imakönyv. „Szivemet hozzád emelem...“ nagy választékban kapható már 40 leutól fölfelé lapunk kiadóhivatalában.

TŰZHELY MELLETT.

Az Úr vigyáz.

Csönd ül az erdő rejtett mélyein.
Sugárzik fönn kiterjedt végtelen.
Magasban, mélyben, árnyban, fény-
[ben itt,
Az Úrnak lelke mindenütt jelen.

E szűzi csönd, ez imás hallgatás
Örök himnusz, mely ég felé szakad,
Melynek az ember zengő éneke
Csupán refrénje, visszhangja marad.

S a csöndbe most zubogva zaj zuhan
S bele remeg a mélyek rejteke,
Borzong a lomb, ámul a sok virág
S elhal a csönd zsoltáros éneke.

Ős templomon emberláb gázol át
S az erdő lelke hangosra riad,
Ekhó ijed a szikláról alá:
— „Isten, Isten, itt jár ember-
[fiad!"

Vigan kacagva zendül föl a dal
És hull a rög futóknak lábnyomán,
Recsesenve fáj s törik a zöld falomb
S búcsut lehel az élet alkonyán.

S ím: tipró lábak bús végzetnyomán
Pár kis virágot élni lát szemem...
S lelkem hittel borul az Ur elé,
Kinek jósága örök, végtelen.

(1921. A homoródalmási barlangnál tett kiránduláskor.)

ÜRMÖSI KÁROLYNÉ.

A hosszu élet titka.

Brassai bácsi jó példát mutat.

Az „Ellenzék" vasárnapi száma minden héten kedveskedik olvasóinak okos tanácsokkal. Oktatásra és utmutatásra mindenkinek szüksége van. Nemcsak a jó pap, hanem a jó gazda is, a jó biró is, a jó tanitó is, meg a jó gazdasszony is holtig tanul. Dr. Gelei József sokat tanult a néhai hires professzortól dr. Apáthy Istvántól. Ő most tanitja tanulóinkat Kolozsvárt a Kollegiumban s másokat, akik olvassák az „Ellenzék"-et. Mi a Brassairól szóló részt bemutatjuk olvasóinknak ugy ahogy megirta.

Brassai bácsi élete.

A hosszu élet titkáról való fejtegetéseinknek mivel sem tudnánk jobb befejezést és a befejezésben kellőbb nyomatékot adni, mint hogy visszatérünk a filozófusok életére. A nagy gondolkozók ugyanis *Madden* számitásai szerint átlag 75 évet élnek és igy az ők esetükben egész határozott összejátszását látom az életpályának és az élettartamnak. És határozott megnyilvánulását látom ebben

annak, hogy a filozófus rendszerezett elméje az élet folyamatában is rendszert, mérsékletet tud bevinni; érti azt, hogyan kell a szervezet harmoniáját az élet harmoniájával összeegyeztetni és fenntartani. Nem hinném azonban, hogy a bölcsesség tüzön-vizen élet meghosszabbitó tényező volna, sokkal inkább azt szeretném ebből kiolvasni, hogy fölényes intelligencia és hosszu életkor egymásrautalt (correlativ) jelenségek, hogy a testnek szivós megbánthatatlan harmoniája és a lelkivilág szintén magasfoku harmoniája az adományok egy anyaméhéből születtek.

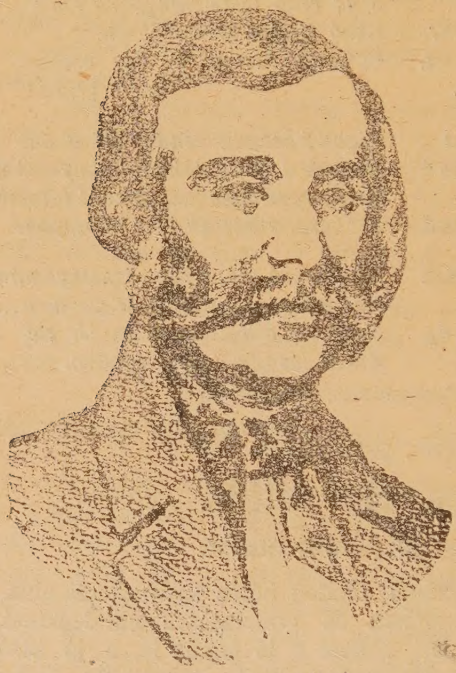

Brassai 47 éves korában.

Nekünk erdélyi magyaroknak a közelmultból egy kiváló példánk van a hosszu életet élt nagy gondolkozóra a 98 éves korában elhunyt Brassai bácsiban.

Brassainak édesapja volt hosszu életü, 78 éves korában hunyt el. Brassai maga 98 évet élt és pedig akkora szellemi frisseségben, hogy 90 éves korában még filozófiai munkát irt. Brassai élete igazi mintaképe volt a szinte üzemszerü mértékletességnek.

Brassai napi munkarendje, amint azt nekem egyik öregkori jó barátja és életrajzirója, dr. Boros György elbeszélte, a következő volt: Reggel fél nyolckor kelt, nyolc órakor elfogyasztotta kiadós reggelijét. Ez váltakozva teából, tejeskakaóból, vagy csokoládéból állott. Kávét nem ivott. Erre hideg sültet, vagy tojást és végezetül befőttet fogyasztott el. Munka előtt, régiek szokása szerint kovából tüzet csiholt és egy csibukot elszitt. Fél kilenctől tizenkettőig szellemi munka következett, mely váltakozva hol teremtő munkából, hol tanitásból állott. 12—1 óráig lelkét frissitette föl élclapok olvasásával, melyek között első helyen állott a Fliegende Blätter. Egy órakor nehány darab tésztát fogyasztott el és azzal tovább folytatta szellemi életét, mely délután különlegesen olvasással telt el. Nagy figyelmet forditott a világlapok szemmel tartására és mindig az elsők közé tartozott, aki a világotmozgató eszmék felbukkanására felhivta a magyar közönség figyelmét. Az estebéd este hét órakor

volt. Ez rendszerint huslevesből, vagy épen majorságbecsináltból, főzelék körzetes husból, vagy majorságsültből és két deci borból állott. A husnemüekben nagyon szeretett inyenckedni. Vadhusokra rendkivül sokat adott és — ahogy mondják — egy strassburgi pástétomért kiment volna a világból. Étkezés utánra izelitőül befőttek helyett rendkivül szerette a havasi vadvirágokból gyült — ahogy ő nevezte — fenyőmézet. Vacsora után szellemi munkát nem üzött. Ellenkezőleg, akkor következett a lélek üdülése. Házánál állandó zenetársaság müködött és ennek körében 9 órától kezdve folyton zenéltek. Brassai zeneimádásáról különben is legendák kerengnek még maiglan is az erdélyi közönség körében. Este bármely vidám társaságot képes volt odahagyni, ha meghallotta, hogy a városon valahol ismerős körben zenélnek.

Brassai 90 éves korában.

Brassai a szükséges napi testi mozgás betartásából szinte dogmát csinált. Amig jobban birta magát, naponta 5000 lépést, később a 90-es években napi 3000 lépés volt a rendes kimért sétája. Ha ügyes-bajos dolgai bárhová is elvezették az intézetétől, azt mindig beleszámitotta sétájába. Egyszersmindenkorra kimérte, hogy lakásától az összes ismerősei hány lépésre laknak, hivatalok mily távol esnek és sétára hátramaradt mozgást ahoz igazitotta. Sétáit nem sportolta el üzemszerüen. Ott is a változatosság embere volt. Fölkereste séta alatt barátait, vitára hivta fel őket és sétája alatt társalgás közben kétséges eszméit tisztázta velük és előttük.

Józan egyszerüségben igy telt el Brassai élete. Ezt a mindennapiságot elég gyakran szakitották meg utazások, vagy többnapos gyüjtő kirándulások. És igy egyfolytában egyféle kimerető szellemi munkát nem üzött soha.

Az alkohol és a dohány.

Mikor Brassai életrendje után tudakozódtam, kellemetlenül ütötte meg fülemet, hogy az öreg ur csibukolt és két-három deci bort az estebéd mellé mindenkoron föltálaltatott. Kellemetlenül azért mert az angol statisztika világosan mutatja, hogy mindazok a foglalkozások,

melyek dohányfüstös levegőhöz vannak kötve, mint azt a vendéglősök és kelnerek esetei igazolják, továbbá az alkohol élvezetre állandóan alkalmat nyujtó foglalkozások emberei: a sörfőzők, vendéglősök, kávések és kocsisok általán rövid életüek. Ma mindenkitől tudott dolog, hogy az a két bóditó szer: a nikotin és a szesz, főként a szivre és az agyra hatnak s hogy mindkettőtől érelmeszesedések származnak. Ez pedig a sziv munkáját neheziti meg. A mentegetőzésre példálózni szeretőknek azonban Brassai 98 éves életével ne szolgáljon köpenyegül, mert ő a napi három csibukon és a két, ritkán három deci boron soha tul nem ment. S ne szolgáljon főként azért, mert — ki tudja — nem élt volna-e, e kevéstől is tartózkodván, száz éven is tul.

Egy másik nagy unitárius életmódja.

Az amerikai Harward-egyetem nyug. rektora, dr. Eliot W. Károly, folyó évi március 20-án betöltötte 89. évét. Ma is oly pontosan dolgozik, mint egész életében. Nagy levelezést folytat, mert a tanügyi férfiak állandóan kérik tanácsát. Más fontos kérdésben is mindig van mire feleljen. Egész életében roppant nagy befolyást gyakorolt kortársaira, akik ma is igen nagy tisztelettel tekintenek rá, mint a bölcsesség forrására.

Szünetlenül látják és hallják nagy gyüléseken, olvassák cikkeit minden komoly kérdésben. Az egyetemtől 75 éves korában visszavonult, de csak azért, hogy hirlapirói, kritikai és nevelésügyi cikkeit szórhassa szét. Dr. Eliot a gondolat és fölvilágosodás birodalmában fővezér.

Tanácsul ezt mondja mindenkinek, aki hosszu életre számit: Táplálkozz mérsékelten, aludj legalább 7 órát nyitott ablak mellett, mindennap sétálj a szabad levegőn, ne használj semmi izgató szert, (sohasem dohányzott), végy részt minden természeti élvezetben, de tulzás nélkül és jó kedélyedet mindig őrizd meg.

Igy lehet eljutni a kellemes és megelégedett élet legmagasabb fokára. Ha ez anyagias beosztásnak látszik is, mindenki vegye tudomásul, hogy e mellett a szeretet és a jóakarat mindig megtalálja helyét. *Christian Register.*

Akik naptárak árával hátralékban vannak, felszólittatnak, hogy azt haladéktalanul Báró József naptárszerkesztő lelkész cimére (Orăşeni-Városfalva, posta Homorodsânpaul, jud. Odorheiu) küldjék meg, hogy a szerződés értelmében május 15-én az udvarhelyi Könyvnyomda R.-T.-gal elszámolhasson.

Városi lakós előfizetőinket kéri a kiadóhivatal, sziveskedjenek lakásuk utcája nevét és számát pontosan megirni.

Idegenben lakó ismerőseik, rokonaik nevét és lakását közöljék olvasóink, hogy lelki gondozásban részesithessük.

NŐK VILÁGA.

Tarka Délután. Tavaszi virágzás tarka-barka szinei, hangulatai vetültek lelkünkre a D. F. E. április 14-én lezajlott fényes sikerü kedves délutánján. A fáradhatatlan rendezőségnek sikerült mégegyszer összehoznia Kolozsvár magyar társadalmának szinejavát, kik közül számosan vállaltak szerepet a szép és változatos műsorban. A műsor minden pontja nagy körültekintéssel, gonddal és műizléssel volt összeválogatva. A műsor öszzeállitásáért és vezetéseért őszinte elismerés illeti dr. Boros Györgynét és dr. Hintz Györgynét, kik fáradságot nem kimélve, sok csüggesztő akadályt leküzdve, vezették sikerre a szebbnél-szebb pontokból álló műsort. A „Tarka Délután" rendezését általában a „Nők Szövetsége" intézte s minden egyes tag lelkesen buzgólkodott a siker érdekében. Az izletes és gazdag buffet vezetését és kiszolgálást a Nők Szövetsége" tagjai végezték Csifó Salamonné vezetésével önzetlen buzgósággal és dicséretreméltó kitartással. A D. F. E. ezuton is köszöni mind a műsor szereplőinek, mind a rendezőknek eredményes fáradozásukat. A változatos műsor a következő volt: zenekari nyitány, humoros szabad-előadás, zongora-szóló, magyar szóló (tánc), élőképek, szimfónia, táncos kuplé, képrejtvények, műkedvelői előadás, siami pantomim, Kati nóták, melyek mindenike nagy tetszéssel találkozott. Aztán fölhangzott a cigány hegedűje s az ifjuság tavaszos kedvvel ropta a csárdást s egyéb táncokat. *Ü. K.-né.*

Kötőke. Búcsut vettünk a Kötőkétől is s hálásan gondolunk azokra, kik pár délután kellemes emlékét adták nekünk. A negyedik „Kötőke" április 12-én folyt le a többihez méltó sikerrel. Kedves számok voltak ismét műsoron.

A brassói „Dávid Ferenc Unitárius Nőegylet" tisztikarának és választmányának tekintélyes és sok biztatást nyujtó névsorát itt közöljök: Elnök Preiszner Péterné, alelnökök Kovács Lajosné, Kádár Sándorné, József Domokosné, Gergely Sándorné, titkár Kovács Lajos, pénztáros Fazakas Zsigmondné, gazdák Kádár Mihályné és Tamás Rezsőné, ellenőrök József Domokos és Izsák Vilmosné. Választmányi tagok: I. csoport: Andrásofszky Samuné, Dackó Jakabné, Dobra Dénesné, Jakab Vilmosné, Kovács Károlyné, Richlovits Antalné, Sándor Gergelyné, Szinte Ferencné, Török Sándorné, Vajda Józsefné. II. csoport: Arató Józsefné, Bartha Miklósné, Bálint Jánosné, Csoma Győzőné, Darkó Józsefné, Gálfalvi Kálmánné, Izsák Domokosné, Knobloch Rezsőné, Szolga Ferencné, Tódor Jánosné, Veress Vilmosné. III. csoport: Ambrus Lajosné, Bende Ödönné, Fe-

rencz Istvánné, Halmágyi Károlyné, Kónya Gáborné, Lázár Sándorné, Mikó Ferencné, Mihály Jenőné, Szabó Sámuelné, Török Árpádné, Veress Benedekné.

A D. F. Nőegylet H.-szentpéteren is megalakult f. évi január 7-én. Az összegyült asszonyokat a lelkésznő köszöntötte s előadva az összejövetel célját, az értekezlet egyhangu határozattal mondotta ki a Nőegylet megalakitását. Mindjárt jelentkeztek is a tagok 42-en. Aztán megválasztották a tisztikart a következőkben: Elnök Bedőné Nagy Nelli, alelnökök Kiss Gyuláné és Burján Domokosné, pénztáros Benedek Jánosné, jegyző Bedő Miklós és még tiz választmányi tag. Tagsági dij fejenként 5 leu. A megalakulástól kezdve minden vasárnap estve összejövetelt tartottak felolvasásokkal, egyházi énekek gyakorlásával stb. Rendeztek egy műsoros estélyt is március 18-án, amelyen mind nőegyleti tagok szerepeltek, monologokkal, dialog és énekszámokkal. Az estély tiszta jövedelme 880 Leu, amit egy uj gyászszószék takaró beszerzésére fognak forditani. Husvét másodnapján volt a felolvasó-estélyek bezárója, aztán a nyáron csak vasárnap délutánonként találkozunk. A tagok száma még mindig szaporodik. *Bedő Miklósné*, elnök.

A siménfalvi Nők Szövetsége folyó év február 18-án táncmulatsággal egybekötött igen jól sikerült műsoros-estélyt rendezett, melyen bebizonyitotta életrevalóságát, lelkesedésében meg nem szünő kitartását. Az estélyen tetszésszerinti önkéntes adakozásból begyült 1150 Leu, mely összeget nemeslelkü nőink szegénysorsu árvagyermekek segélyezésére és templomunk diszitésére szándékoznak forditani.

A D. F. Egylet és a gazdasági célu egyesületek. Az unitárius egyház kebelében a vallásoscélu egyesületi tevékenység a Dávid Ferenc-Egylet keretében bontakozik ki. A Dávid Ferencz-Egylet 1885. évben alakult és a vidéki tevékenység a fiók-egyletek utján kapcsolódik bele a központi irányitásba. Ez a szervesen kiépült egyesületi élet a mi egyházunk szempontjából époly fontos, mint a többi egyházak kebelében alkotott egyesületek. Az egyháztársadalmi életet ma el se lehetne képzelni egyesületi élet nélkül. Hogy az egyesületi élet a tagok igényei szempontjából mi mindenre terjeszthető ki, azt az egylet célja határozza meg. A kifejezetten gazdasági célu egyesületek a vallásos célu egyesületekkel egy alapszabály alapján nem müködhetnek. Ezért ott, ahol Gazdasági Egyesület is létesitendő, a vezetők igyekezzenek az Erdélyi Gazdasági Egyesület (E. G. E.) irányitását igénybe venni (Kolozsvár, Attila-ut). Ezeket azoknak ajánljuk figyelmébe, akik az egyházközségi élet fellenditésén lélekkel fáradoznak.

Lapunk az „Unitárius Közlöny“ csak úgy lesz erős és hatalmas, ha minden előfizető gyüjt még egy előfizetőt!

Egyházi és iskolai mozgalmak.

Gálffy Kálmán meghalt április hó 10-én Székelyudvarhelyt. A martonosi Gálffy-család nagy törzsfájáról ismét leszakadt egy erős ág. Gálffy Kálmán huzamos ideig viselt közhivatalt Udvarhelymegyében. Mint főszolgabiró részt vett egyik kereszturi zsinatunk rendezésében. Sokan emlékeznek arra a lelkes, áldozatos buzgóságra, melyet kifejtett unitárius érdekeink és egyházunk támogatására. Lelkes hazafi, önzetlen jó barát, a nép sorsa iránt érző tisztviselő volt. Családját és az embereket gyöngéd érzéssel szerette. Nagy veszteség a még jó korban levő 62 éves férfi elvesztése.

Egy beteg kislcány hitbeli megerősödése. Székelyderzsi egyházközségünkben virágvasárnapján volt virágokkal, fenyőágakkal feldiszitett több mint 500 éves hatalmas templomunkban a konfirmáció. A nagy templom zsufolásig tele volt ünneplő közönséggel. Általános érdeklődés, tetszés és ünnepélyes keretek között folyt le a konfirmáció. Hitben megerősödve távozott a 31 növendék és a több mint ezer főre menő közönség. A templomi ünnepnek megható folytatása volt egy már hónapok óta ágyban fekvő beteg leánynövendék konfirmálása. Betegágyában is szorgalmasan tanulgatta a kis Debri Ilona a Kátét és kortársaival együtt kivánt konfirmálni. Balázs András lelkész és Egyed János gondnok a templomban konfirmált növendékek jórészével megjelent a beteg növendék szülői házánál és ott megható jelenetek közepette a növendékek elénekelték: „Szent Istenem tekints reám . . .“ szokásos éneket, a lelkész pedig kikérdezte a Kátéból és imádság, áldás után buzditó, bátoritó szavak között urvacsorában részesitette a beteg növendéket és fölcsendült a társak ajakán: „Hiszek, vallok én egy Istent . . .“ Könnyekig megható jelenet volt. Szülők és rokonok könnyzáporral voltak tanui a fölemelő ünnepélynek. A beteg növendék halvány orcáján sugárzott az öröm: a kivánság teljesülésének boldogsága. A vallás angyala repdesett a hónapok óta szomoru hajlékban és a jövő reménye termékenyitette meg a sziveket. Enyhület a szomjuhozó lelkeken, áldás a bizó-remélő sziveken!

Esküformák. Az esküminták kiegészitése iránt még 1916-ban részletes javaslat készült. Sajnos — ötletek miatt — a Főtanács 1920-ban a hiányzó esküminták megállapitását mellőzte. Azóta is többször nélkülöztük. A körökből is érkeztek fel ujabb kérelmek a hiányzó esküminták megállapitása tárgyában. Az 1449—1918. E. K. T. szám alatt elfekvő iratok között található esküminták közül hiányzik a Sz. Törvény értelmében az iskolaszék tagjai által leteendő eskü. A gyakorlatban használt esküminta beküldendő volna. Ugyancsak hiányzik a presbyterium tagjai által leteendő eskü-minta

is. Dr. Tóth gyüjteményes munkájának III. kötetében (a presbyterium tárgyalásánál) a 151. lapon olvasható egy ily esküminta. Mindenesetre szükség volna az esküformák gondos revideálása és kiegészitése.

Az egyházhivek fegyelmezése. Az unitárius egyház haladásáért dolgozó és lelkesedő atyánkfiai április 5—7. napjain foglalkoztak azokkal a kérdésekkel, amelyek a mai viszonyok között az egyházi életet közelről érdeklik. Ezek között a kérdések között szerepelt: „Az egyházhivek fegyelmezésének korszerü szabályozása". A R. Szemle április 6-ikán megjelent számában is — sajátságos véletlen — e kérdéssel találkoznak. Az iró ezeket mondja: a) Cégéres bűnösök eltiltandók az urasztalától; b) Akik egyházilag meg nem esküdtek; c) gyermekeiket meg nem keresztelték; d) gyermekeiket a vallásos nevelés előirt módjában nem részesitették; e) gyermekeiket nem konfirmáltatták; f) kárunkra adtak reverzálist; g) egyházi közteher viselési kötelezettségeiket nem teljesitették — névszerint figyelmeztetendők a presbiterium által, hogy ezeket a mulasztásokat meghatározott időn belül hozzák helyre. Ha nem tesznek eleget, akkor jogaik gyakorlását 1 évre felfüggeszti s ha ez sem használ, a püspöknek előterjesztés teendő, hogy az egyházból rekesszé ki. A Református Szemle szerkesztőjének megjegyzése megerősit ama felfogásunkban, hogy ezzel a kérdéssel egyházunkban is behatóan kell foglalkozni. *(t. gy.)*

Bágyonban is megalakult a Dávid Ferenc-Egylet fiókja egyelőre 55 taggal. Elnök, lelkész, alelnök Szép Gábor, titkár Csongvay Dénes, pénztárnok Szép Miklós. Minden hónap első vasárnapján tartják vallás- és erkölcsnevelő gyüléseiket, a Nőszövetség minden vasárnap délután. Sikert és áldást kivánunk az egylet müködésére.

Határozat. Szám: 511—1923. Egyházi Képviselő Tanács a reformbizottság véleményes javaslataira nézve a Főtanács, E. K. Tanács, Egyházkörök, Generalis Vizitatio, Körlelkészség, Segédlelkészség és Missioi Bizottság tekintetében előterjesztett előadói véleménynyel szemben elhatározza, hogy az Ideiglenes Egyházi Bizottság véleményes javaslatai kiadandók az elnökség által alakitandó bizottságoknak. E bizottságok szerkesztik meg a referens és titkár előadása alapján a törvénytervezeteket, melyek az E. K. Tanács elé lesznek terjesztendők elfogadás és a körökhöz való leküldés céljából. Az E. K. Tanács által készitendő és indokokkal ellátott javaslatok mellett az Ideiglenes Egyházi bizottság jegyzőkönyvének másolata is leküldendő a körökhöz.

Adományok. *Siménfalvi aranykönyv.* A siménfalvi unitárius egyházközség aranykönyve 11 oldalon 1922. évről 381.330 leu összeget jegyzett fel nemeslelkü jóltevői, adományozói nevére. Ebből: néhai Joó Elek és neje néh. Elekes Juliánna 332.000 leut érő hagyatéka 1922. év folyamán átjött az egyházközség tulajdonába, jól-

tevőink halhatatlan nemes lelkének örök emlékéül. Id. Elekes Dénes és neje Nagy Eszter elhalt Sándor fiuk emlékére egy darab 150 kg.-os harangot ajándékoztak az egyházközségnek 13.500 leu értékben. Az egyházközség tagjainak önkéntes évi adománya egy 307 kg.-os harangra és orgonajavitásra 31.148 leu, mely összegnél az egyházközségnek minden tagja 3—600 leuig érdekelve van. Benke Mózes gondnok elhalt Ida nevü leányának emlékére 500 leu alapitványt tett. Br. Daniel Lajos köri gondnok az egyházközség közcéljaira 162 leut adományozott; másnemü adományok, urvacsorai perselypénzek évi összege 4020 leu. Az 1922. évi összadomány összege 381.330 leu. Az aranykönyv irott betüinek látásában szemünk gyönyörködik, lelkünk gazdagodik, mert tartalma a nemes sziveknek és lelkeknek kiaknázhatatlan bőségével van tele. Az-a jó Isten, kinek szent céljait a nemes jóltevők adományaikkal munkálni óhajtják áldásthozó szeretetével kisérje, segitse őket jó cselekedeteiknek gyakorlásában. Siménfalva, 1923. márc. 20. *Páll Dénes* unitárius lelkész.

Nagysolymosi aranykönyv. Kicsiny egyházközségem tagjai a hagyományos unitárius áldozatkészség megnyilvánulásával beszerzett 15.000 leus kettő darab harangjaink árának törlesztésére a következő adakozásokat tették: Fekete József lelkész 1000 L, Derzsi Mihály 1000, Szilágyi Dénes 1000, Szabó János 500, Balázsi József 500, Pap István 500, Derzsi Mózes 500, Derzsi József 500, Izsák Gergely 500, Rusz Mózes 500, Benkő Mózes 500, Pázsint Dénes 500, Szabó Márton 500 és Derzsi János 500 leut s igy összesen 8500 leut ajándékoztak. Amidőn hiveim ez áldozatát nyilvánosan hálás szivvel nyugtázom, nem mulaszthatom el az adakozóknak szivem mélyéből jövő köszönetemet kifejezni annyival is inkább, mert tudom és ismerem mindannyiok anyagi helyzetét s igy tudom, hogy ez áldozat reájuk nézve anyagi megterheltetés, de azt is tudom, hogy mindenik örömmel és meleg szivvel egyházközségem iránt lángoló szeretettel tette. „Igy lesznek az utolsókból elsők.“ Isten megszentelő kegyelme legyen hiveimen, egyházközségemen s annak időtlen időkig való fennállásán. Nagysolymos, 1923. évi április hó 7. *Fekete József* lelkész.

Kilyéni aranykönyv. Soós András ur Kisborosnyóról a kilyéni unitárius egyházközségnek második harang beszerzésére 1000 leut adományozott. E tekintélyes összeg szép lélekre s áldozatos szivre mutat. Hálás köszönet érette. Kilyén, 1923. április 5. *Incze István.*

Recsenyédi aranykönyv. Recsenyédi egyházközségünkben az elmult évben a vallásos buzgóság és áldozatkészség örvendetesen fellendült. Régi harangjaink közül az egyik 1916-ban hadi célra vitetett el, a másik 1918-ban elhasadt s igy mindkettő helyett ujat kellett szereznünk. Elismeréssel jegyzem fel, hogy mint a régi harangjaink, ugy az ujak beszerzésénél is a helybeli birtokosság járt elől jó példával, amennyiben az egyik harang beszerzésére 10.000

leut ajánlott fel. A másik harang a régiek árából és a hivek önkéntes adományából szereztetett be. A kettő együtt 23.300 leuba került. A község lakói módjukhoz képest valláskülönbség nélkül hozták meg szives áldozataikat a szent célra, családonként 20—200 leuban. Amerikában levő hiveink közül — kikhez Máthé István kebli tanácsos irt levelet — Bomher István 1000 leut, Bomher János 1500 leut küldött. A pompásan sikerült szép hangu harangok ünnepélyes felavatása március 26-án történt meg a vidékről összegyült nagyszámu közönség jelenlétében. *Gál József* lelkész.

Nyugtázás. A vak fiu javára adakoztak: Szász Ilona Nyárádmagyarós 10 L, özv. Tóbis Simonné Marosujvár 20 L, özv. Sándor Gergelyné 10 L, Pap Gergelyné 10 L, Malvianszky Ferencné 20 L, özv. Bartalis Józsefné 20 L, Pálffy Katóka 10 L, Bartalis Erzsike 10 L, Németh Albert 5 L, Jakab Lajos 10 L, Katona Mózes 10 L, Bomhér István Székelyudvarhely 5 L, Kovács Ilona 10 L, Deák Miklós Székelyszentmihály 20 L. — Kolozsvár, 1923. évi március hó 18-án. Gálfi Lőrinc, pénztárnok.

Az egylet pénztárába ez év március hó 18-tól április hó 18-ig tagsági és előfizetői dijat fizettek: Kiss Jenő, Demes András, özv. Pálffy Jánosné Csegez; Türkösi Sámuel (40 L), id. Fajk Istvánné, özv. Rác Mihályné, Farkas Borbála, Mózes Mihály Kolozsvár; Gál Gyula Toróckószentgyörgy; Mózes Károly Mócs; Barta Ferenc, Barta József, ifj. Balogh Elek, Csepregi Ferenc, Csiki Mózes, Gedő András, Gedő József, id. Jakab Ferenc, Sándor Albert, Vas Elek, Zoltán Zsigmond Városfalva; Biró Elek Felsőbánya; dr. Barabási Albert, Szabó Rebeka, Székely Samu, id. Szász Ferenc, Kozma János, Kis Elek, Ince Józsefné, Sz. Nagy Ferenc, Iszlai Elek (10 L), Kelemen György, Fodor József, Fekete Albert, K. Nagy Simon, Kis Dénes, Bf. Nagy Géza, Sz. Nagy József Szabéd; László Jánosné Mezőrücs; Barabás Lajos Székelykeresztur; Tób Zsigmond Jobbágyfalva; Kovács Margit Székelykeresztur; Vas Pál Kolozsvár; dr. Szentiványi Árpád Nagyenyed; Ince Zsigmond, Kövendi Mihály, Keresztély János, Tóth Ferenc, Bálint János, Szinte Ferenc, Szolga Mihály, Kovács Lajos Brassó; Fejér Istvánné Keresztvár; Osváth Gábor, Unitárius Egyházközség Ürmös; Unitárius Egyházközség, Balázs András, Barabás Vilmos Székelyderzs; Unitárius Egyházközség Székelyudvarhely; Unitárius Egyházközség, Sándor Gergely, Bálint Mózes, Sándor Mózes Kénos; Unitárius Egyházközség Lókod, Gyepes, H.-Keményfalva, Abásfalva, Recsenyéd, H.-Jánosfalva, H.-Szentpéter, Városfalva, H.-Szentmárton, H.-Almás, H.-Karácsonfalva, H.-Ujfalu; Máthé Mihály H.-Keményfalva; Kádár Lajos, Kádár Gyula Abásfalva; Sigmond József H.-Jánosfalva; Báró József, Bartalis Márton Városfalva, Bedő Miklós H.-Szentpéter, Zoltán Sándor H.-Szentmárton; Ajtay János, Vajda Antal, Péterfi Áron, Kiss Béla, Unitárius Nőegylet H.-Almás; Bálint Ödön Karácsonfalva.

Folytatjuk.

Hivatalos közlemények.

XXXI. Szám: 591—1923. *Körirat a gimnáziumok igazgatóságaihoz.* A Vallásügyi vezérigazgatóság a következő rendeletet intézte hozzám:

I. Románia. A Kultusz és müvészetek minisztere; Vallásügyi Vezérigazgatóság. Szám: 10027—1923. Bucurest. 1923.

Püspök Ur! Tisztelettel megküldjük mellékelten másolatban a Pénzügyminiszterium 264—920 sz. iratát azzal a kéréssel szivesked-jék tudomásul venni, a fennhatósága alatti egyházi személyzet fizetéséből eszközlendő 10%-os levonást illető rendelkezést. Miniszter h. Bredisteanu s. k. Dir. gen. Dr. Gh. Comca.

II. Ehhez a rendelethez volt mellékelve a pénzügyminiszteriumnak a Kultuszminiszter Urhoz intézett 264, 920—1923. számu következő átirata:

Miniszter Ur! 56426—923 sz. iratára s 211780 sz. iratunkra tisztelettel értesitjük, hogy a Miniszterium approbálja, hogy a papok és egyházi hivatalnokok fizetéséből eszközölt és már letétbe helyezett 10%-os levonási alap az illető püspökségek rendelkezésére bocsáttassék, hogy abból fizethessék az illető nyugdijasokat.

Fölhivjuk azonban a figyelmét arra, hogy azon személyek kiknél levonatik a 10%, melyet kivánságának megfelelően rendelkezése alatt hagyunk, az esetben, ha nyugdijjogosultságuk az általános nyugdijtörvény alapján rendeztetni fog, a törvény értelmében kötelesek lesznek akkor befizetni ezt a 10%-os visszatartást, hogy szolgálati idejük beszámitódhassék.

Fölkérjük hát tessék arra a helyzetre is gondolni, amely majd előáll a jövőben, midőn ezen hivatalnokok kérni fogják szolgálati idejük beszámitását, hogy az állami nyugdijintézetbe beléphessenek.

E tekintetben szeretnők megkapni a kategorikus választ.

Miniszter h.: Olvashatatlan aláirás, Director: Olvashatatlan aláirás.

Az eredetivel való egyezőséget bizonyitja Dr. Koenig.

III. E rendelkezésből nyilvánvaló, hogy a papok és egyházi Közigazgazgatási tisztviselők nyugdijazásának kérdése egyelőre az egyház által oldandó meg.

Ennek folytán az egyház közpénztára külön köteles kezelni a nyugdijalap céljára visszatartott 10%-os levonást.

A további intézkedéseket az E. K. Tanács fogja megtenni.

IV. A gimnáziumi tanárok és felekezeti elemi iskolai tanitók nyugdijjárulékának kezelésénél is egyelőre ez a kezelés lesz irányadó.

Kolozsvárt, 1923. április 14-én. *Ferencz József* unit. püspök.

XXXII. Szám: 626—1823. eln. *Hirdetés iskolai bizonyitvány hatálytalanitásáról.* A székelykereszturi főgimnázium igazgatósága

Ábel Elemér részére, aki 1903. év február 18-án, Egrestő-u. Kisküküllő vm.-ben született és izraelita vallásu, s 1915—16. isk. év végén kiállitott s állitólag elvesztett eredeti első (I.) o. bizonyitványa helyett 190—1923. sz. a. április 12-i kelettel másodlatot állitott ki. A másodlat kiállitása folytán az eredeti bizonyitvány hatályát vesztette. Kolozsvárt, 1923. április hó 15-én. *Ferencz József* unitárius püspök.

XXXIII. Szám: 555—1023. *Körirat lelkész és tanitó afiaihoz és az iskolaszékekhez.* Közlöm miheztartás végett a közoktatásügyi vezérigazgatóság 5101—1923. VI. számu következő iratát: „A 17589—1923 sz. miniszteri határozatnak megfelelően a decentralizatio kezdetére vonatkozólag tisztelettel értesitjük az összes állami és felekezeti iskolákat, tehát a felekezeti elemi és tanitóképző intézeteket is, hogy f. é. március 1-től kezdődőleg átmennek a Tankerületi Főigazgatóság adminisztrationális vezetése és ellenőrizése alá és, hogy felettes iskolai hatóságaiknak szánt levelezéseiket a püspökség utján intézzék a tankerületi főigazgatósághoz". Kolozsvárt, 1923. ápr. 6-án. *Ferencz József s. k.* unitárius püspök.

XXXIV. Szám: 164—1923. U. P. *Pályázati hirdetés kántori állásra.* Olthévizi egyházközségünkben ürességbe jött kántori állásra ezennel pályázatot hirdetek. *Javadalom:* 1. Természetbeni lakás 2 szobával, konyhával, kamrával s a szükséges gazdasági melléképületekkel. 2. 7 hold 405 □ öl területü szántó és kaszáló tagositva. 3. 24 kalangya (26 kévés) buza. 4. 10 kalangya (26 kévés) zab. 5. 30 véka szemes törökbuza. 6. 18 szekér fa az udvarra beszállitva. 7. A lakás mellett 213 □ öl területü kert. 8. Ezidőszerint szabad legeltetés; a buza és zab összehordásánál és kicsépelésénél az egyháztagok dijmentesen segédkeznek. Kellően felszerelt pályázati kérvények f. évi május hó 16-ig Osváth Gábor esperes urhoz küldendők, Ürmös, u. p. Ágostonfalva. Kolozsvárt, 1923. április hó 16-án. *Ferencz József s. k.* unitárius püspök.

XXXV. Szám: 627—1923. *Körirat összes lelkész afiaihoz.* A magyar unitárius egyházközségek és az amerikai unitárius egyházközségek testvéregyházi viszonyának erkölcsi tartalmából szükségszerüleg foly, hogy Amerikában élő, vagy oda ezután kivándorló hiveink keressék a kapcsolatot az amerikai testvéregyházközségekkel. Erre való tekintettel felhivom lelkész afiait, hogy Amerikában élő hitrokonainkat megfelelő módon értesitsék és a kimenőket utasitsák, hogy az adott viszonyokhoz képest az amerikai unitárius egyházközségekkel kapcsolatba lépni és ahol az lehetséges, a helybeli vagy közel levő testvéregyházhoz csatlakozni igyekezzenek. Az egyházközségek testvéri viszonyának ez önmagától adódó folyománya. Kolozsvárt, 1923. ápr. 18-án. *Ferencz József* unitárius püspök.

Nyomatott „Korvin"-könyvnyomdában Cluj-Kolozsvár, Str. Iorga (volt Jókai-utca) 17 sz.